

XIX əsr Qarabağ Ədəbi Mühiti və Xurşudbanu Natəvan

Asim Məmmədov* Günel Məmmədova**

-Mündəricat-

1. Giriş
2. Azərbaycan ədəbiyyatının “Dürrü Yektası”
– Xurşidbanu Natəvan
3. Qarabağ Ədəbi Mühiti – “Məclisi-üns”
4. Nəticə

---

*Dos. Dr., Gəncə Dövlət Universiteti. Gəncə/Azərbaycan. e-mail:asim_gdu@yahoo.com

**Niğde Ömer Halisdemir Universitetinin Doktorantı. Niğde/ Türkiyə. e-mail:gunel.islamova1981@gmail.com

[Xülasə]

Qarabağ xanlarının “dürri-yekta”sı Xurşidbanu Natəvan Qarabağ şeiriyyətinin həzin ruhlu, lirik şeirlər müəllifi kimi XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinə imza atmışdır. Gözəl rəsmlər çəkən, əl işləri göz oxşayan Natəvan həyatdan çox gənc getmiş 16 yaşlı oğlunun həsrətilə yazdığı qəsidələri, həyat, əbədilik və digər mövzularda şeirləri ilə ədəbiyyatda “qəmli ana” obrazının tərənnümçüsüdür. Xurşidbanunun Qarabağda həyata keçirdiyi xeyriyyə tədbirləri şairəni təkcə yaşadığı mahalda deyil, Qarabağdan kənar da şöhrətləndirmişdir.

“Məclisi-üns” ədəbi məclisi məclislər içərisində əlaqələrinə görə seçilirdi. Xan qızı Natəvanın evində toplaşan məclisin əsas məzmununu ədəbiyyatın öyrənilməsi təşkil edirdi.

X. Natəvan Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində lirik şairə, hüznü eşq qəzəllərinin müəllifi və rəssam kimi şöhrət tapmışdır.

Natəvan yaradıcılığının böyük bir hissəsini şairin şəxsi faciəsi ilə əlaqədar olaraq 1885–1886-cı illərdə yazdığı silsilə şeirləri təşkil edir. Bu əsərlərdə oğlunun ölümü ilə ağır matəmə batan, mənəvi sarsıntılara məruz qalan və göz yaşları içərisində boğulan bədbəxt ananın ah-naləsi eşidilir. Qəmli şeirlərlə yanaşı Natəvan yaradıcılığına təbiətlə bağlı şeirlər silsiləsi də daxil etmişdir. Onun “Bənövşə”, “Qərənfil”, “Gül”, “Pərvanə”, “Bülbül” və s. şeirləri el arasında sevilmiş, mahnılar bəstələnmişdir.

Şairə el arasında hər zaman hörmətlə yad edilmiş, haqqında gözəl rəvayətlər yaranmışdır.

Açar sözlər: Qarabağ ədəbi mühiti, Ədəbiyyat, Natəvan, Xan qızı, Məclisi-üns

1. Giriş

XIX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi çox zəngin, məhsuldar, rəngarəng, maraqlı və eyni zamanda ziddiyyətlidir. Azərbaycan ədəbiyyatında hələ ədəbi üslubların qalması şəraitində realizmin ədəbi yaradıcılıq metodu kimi meydana gəlməsi dramaturgiyanın, milli mətbuatın, professional ədəbi tənqidin, estetik fikrin, bir sıra janrın və formaların ilk dəfə meydana çıxması məhz bu əsrlə bağlıdır.

XIX əsrdə Qarabağ ədəbiyyatı “qızıl dövrünə” qədəm qoyub, Şuşa Qafqazın mədəniyyət mərkəzinə çevrilmişdir. Şuşalı rəssam, şair, alim Mir Möhsün Nəvvabın tərtib etdiyi “Tərkireyi-Nəvvab” əsərində bu şəhərdə yaşamış yüzədək ədibin adı çəkilir. Böyük şairə Xurşidbanu Natəvan, Aşıq Pəri, “Qarabağnamələr”in müəllifləri olan tarixçi yazarlar Mirzə Adıgözəl bəy, Mirzə Camal Cavanşir, Mirzə Mehdi Xəzani, Əhməd bəy Cavanşir və s. bu dövrün tanınmış simalarıdır.

Bu dövüdə Şuşada fəaliyyət göstərən "Məclisi-üns" poetik məclisinə Xurşidbanu Natəvan, “Məclisi-fəramuşan”a (“Unudulmuşlar məclisi”) isə Mirzə Möhsün Nəvvab başçılıq edirdi. Poetik məclislər arasında sıx əlaqə mövcud idi və şairlər bir-biri ilə yazışırdılar. Bütövlükdə XIX yüzilliyin ədəbiyyatı, Qarabağ ədəbi məktəbinin yeni yüksək mərhələsi sayılan XX yüzilliyin ədəbiyyatına keçid üçün möhkəm zəmin hazırlamışdır.

XIX əsrdə Şuşada yaranıb fəaliyyət göstərən şeir-sənət məclisləri – “Məclisi-üns” və “Məclisi-fəramuşan” (sonradan “Məclisi-xamuşan” adlanır) ədəbi məclislərinin də ədəbi töhfələri, maarifin, mədəniyyətin inkişafındakı xidmətləri ilə Şuşa adının ədəbiyyat tarixinə yazılmasında rolunu unutmaq olmaz. Bu məclislərdə şairlər şeirləşmiş, xanəndələr, sazəndələr şeirlərə mahnı qoşmuş, Qarabağ musiqisini dünyaya yaymışlar.

2. Azərbaycan ədəbiyyatının “Dürrü Yektası” – Xurşidbanu Natəvan

Xurşidbanu Natəvan, Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində özünəməxsus yerlərdən birini tutmuş xanım şairələrdən biridir. O, əbədi və əzəli yurdumuz olan Qarabağımızın dilbər guşələrindən biri olan Şuşada anadan olmuşdur.

Azərbaycan ədəbiyyatının “dürrü yektası” olan Xurşidbanu Natəvan 15 avqust 1832-ci ildə xan ailəsində doğulmuşdur. Onu Qarabağ xanlıqlarının son vərəsəsi olduğu üçün ailədə “Dürrü yekta – Tək inci”, xalq içində isə “Xan qızı” ləqəbi ilə çağırırmışlar. Onun atası Qarabağın sonuncu hakimi Mehdiquluxan Cavanşir, anası isə Gəncə hakimi Cavad xanın nəticəsi Bədircahan bəyim olmuşdur (Tağıyev, 2011: 9).

O, kiçik yaşlarından saray tərbiyəsi görmüş, xüsusi tərbiyəçilərdən, mirzələrdən dərs almışdır. Öz ana dili ilə yanaşı ərəb və fars dillərini də mükəmməl öyrənmiş, məktəb yaşlarından şeirlər yazmağa başlamışdır (Məlikzadə, 2017: 5).

Natəvan yaradıcılığa XIX əsrin 50 -ci illərində "Xurşud" təxəllüsü ilə başlamışdır. Lakin bu imzayla yazdığı şeirlərin çox az hissəsi günümüzə gəlib çatmışdır. 1870 -ci ildən etibarən şair özünə “Natəvan” (köməksiz, xəstə, zəif, natamam) təxəllüsü götürərək dərin məzmunlu qəzəllərini yaratmışdır (Məmmədov, 2004: 4). Ərəb və fars dillərini mükəmməl bilən Natəvan Nizami, Füzuli və Nəvai kimi nəhəng klassiklərin əsərlərini mütaliə edir və onların yaradıcılığından bəhrələnirdi (Tağıyev, 2011:9).

Müstəsna hafizəyə malik olan Natəvan yaradıcılığının coşqun çağları Qarabağ ədəbi məclislərinin fəaliyyət göstərdiyi dövrlə sıx bağlıdır. Xurşidbanunun dünyagörüşünün formalaşmasında yaxın

qohumları hesab edilən Qasım bəy Zakir, Mirzə Camal Cavanşir Qarabaği, Mirzə Adıgözəl bəy Qarabaği və Əhməd bəy Cavanşirin böyük rolu olur (Məmmədov, 1989: 72).

Onun şeirləri hələ sağlığında dildən dilə düşmüş, müasirləri arasında əlyazma şəklində yayılmışdır. Təxəllüsündən məlum olduğu kimi, Xurşidbanu Natəvan şeirimizə narahat bir ilhamla, şikayətçi bir ruhla gəlmişdir. Füzulidə olduğu kimi, onun lirikasında da sevinclə kədər birləşərək vəhdət yaratmışdır. Şair bir çox şeirində bu cür təzadların və ictimai ziddiyyətlərin dərin fəlsəfi mənasını axtarmış, ədalətlə haqsızlığı, səadətə bədbəxtliyi törədən səbəblərin mahiyyətini açmağa çalışmışdır (Məmmədov, 2004: 11).

Natəvan təkcə yazdığı şeirlərlə deyil, xeyirxahlığı ilə də ad çıxarmışdı. O, Qarabağın abadlaşdırılması, Şuşanın mədəni görkəm alması haqqında ciddi düşünmüşdür. 1873-cü ildə yüz min manat sərf edərək yeddi kilometrlik məsafədən sıldırım qayaların döşü ilə Şuşaya içməli su çəkirmişdir. Onun çəkirdiyi bu bulaq, xalq arasında "Xan qızı bulağı" adı ilə məşhurlaşmışdır (Məlikzadə, 2017: 45).

Yüksək ideyalarla, pak niyyətlərlə yaşayan bu qeyrətli qadın, şəhər sakinlərinin yüz illik arzusunu həyata keçirdikdən sonra bulaq çəkirmiş, su ambarı, hamam, buzxana tikdirmiş və park saldırıb xalqın istifadəsinə vermişdir. Əsl mənada Natəvan vətənin rifahı naminə canını, varını əsirgəməyən, xalq yolunda ürəyini məşəl edən el anası olmuşdur (Məmmədova, 2022: 46).

1858-ci ildə xəşbəxt bir təsadüf nəticəsində Bakıda məşhur fransız yazıçısı A. Düma ilə Natəvan rastlaşmışdır. Onlar Abşeronda birgə gəzintiyə çıxmış, ayrılarkən bir-birinə qiymətli hədiyyələr təqdim etmişlər. Natəvanın Bakıdan Şıx kəndinə daş yol çəkirməsi haqqında ilk məlumatı da A. Dümanın "Qafqaza səyahət" kitabında öz əksini tapmışdır. (Məmmədov, 1979: 28)

Natəvan xan qızı olsa da şəxsi həyatından, taleyindən razı qalmamışdır. O, hələ uşaqlıqdan bir sıra uğursuzluqların acısını dadmalı olmuşdur. Xurşidbanunun uşaqlığı xanlığın iflası ilə bir vaxta düşmüşdür. Ailədə hökm sürən məyusluq, pərişanlıq və əsəbilik ona da təsir etmişdir. Odur ki, o bədəncə zəif, cılız bir uşaq kimi böyümüşdür (Tağıyev, 2011: 78).

Natəvanın gəncliyi də fərəhsiz keçmişdir. 1850-ci ildə Natəvan Qafqaz canişini Vorontsovun təkidi ilə dağıstanlı knyaz Xasay xan Usmiyevlə izdivaca məcbur edilir. Beləliklə, Natəvanın xöşbəxt ailə qurmaq arzusu da puça çıxmışdır. Natəvan insan ləyaqətinin alçaldılmasına, şəxsi arzuların buxovlanmasına etirazını bildirərkən, öz şeirlərində taleyindən acı-acı şikayətlənmiş, dövrünü vəfasızlıqla, xəyanətdə ittiham etmişdir:

Dövrü dönmüş dövr dövrən etmədi kamımca, ah!

Düşmənimdir, bilməzəm kim, nə etmişəm dövrənə mən!
(Tağıyev, 2011: 27)

Bütün bunlarla yanaşı, 16 yaşlı oğlu Mir Abbası itirən Natəvanın şeirlərinə bədbin ruh hakim kəsilir. Oğul dağına tablaşmayan Natəvanın səhhəti pozulmuş, xəstə yatmışdır. Üzüntü və ruhi iztirab Xurşidbanunu rahat buraxmamış ağlamaqdan gözlərinin nuru getmiş, ayaqları taqətdən düşmüşdür. "Ağlaram", "Olaydı", "Getdi", "Sənsiz", "Ölürəm" şeirlərini, şairə dünyadan nakam ayrılan oğluna həsr etmişdir.

Şairənin "Könlüm" qəzəlinin mətlə beyti onun faciəli günləri, kədərli həyatı ilə çox yaxından səsləşir:

Baxın bu Natəvan zara, günü bəxti kimi qarə

Gəzər Məcnun tək avarə, mənim naşad olan könlüm

(Məmmədov, 1979: 48).

Natəvanın 1886-cı ildə tərtib etdiyi və hal hazırda Respublika Əlyazmalar fondunda saxlanılan 227 səhifədən ibarət "Gül dəftəri" adlı məşhur albomunda on üç şeiri, naturadan çəkdiyi təsvirlər və

müasirlərinin lirik parçaları toplanmışdır. Şairlərdən M. R. Fəna, M. Məmai, H. Yüzbaşıyev albomdakı tikmə və şəkillərə mənzumələr həsr etmiş və Xurşidbanunun sənətkarlığını Şərfin məşhur rəssamları, nəqqaşları ilə müqayisə etmişlər (Məmmədov, 2004: 34).

Natəvanın yaradıcılığını əsasən 4 qismə ayırmaq olar. Bura aşiqanə şeirlər, təbiət gözəlliklərinə həsr edilmiş şeirlər, müasirlərinə yazdığı mənzumələr və hüznü şeirlər daxildir. Azərbaycan ədəbiyyatında xüsusi yeri olan şairənin qəzəlləri istər öz dövründə, istərsə də bu gün xanəndələr tərəfindən sevilə-sevilə ifa edilir. Natəvan yaradıcılığında daha çox hüznü şeirlər yer alıb.

Xurşidbanu Natəvan 1897-ci il oktyabrın 1-də vəfat edib, məzarı Ağdamın "İmarət" qəbristanında yerləşir.

Natəvanın əlyazmaları, şəxsi geyim və əşyaları arxiv və muzeylərimizdə saxlanılır (Əliyeva, 1970: 42).

Şairənin Bakıda heykəli, Şuşada büstü, Ağdamda qəbirüstü abidəsi qoyulub. Şuşadakı büstü ermənilər tərəfindən vəhşicəsinə güllələnib, və tullantı metal kimi satılıb. Azərbaycanın hakimiyyət orqanlarının səyləri ilə həmin büst aşkar edilərək Bakıya gətirilib. Hazırda İncəsənət Muzeyində açıq səma altında nümayiş etdirilib (Tağıyev, 2011:23).

3. Qarabağ Ədəbi Mühiti - "Məclisi-üns"

XIX əsrdə Qarabağda iki ədəbi məclis- "Məclisi-üns" və "Məclisi-fəramüşan" fəaliyyət göstərmişdir. Bu məclis üzvlərinin əksəriyyəti mədrəsə və mollaxanalarda ərəb və fars dillərində təhsil almış savadlı şairlər idilər. Məhz buna görə onlar əsərlərini iki dildə- ərəb və fars dillərində yazırdılar. Buna baxmayaraq

özbək şairi Əlişir Nəvainin bu məclislərdə böyük həvəs və maraqla öyrənilməsi nəticəsində Mirzə Həsən Yüzbaşov Qarabaği, Abdulla bəy Asi və başqaları özbək dilində də gözəl qəzəllər yazmışdılar (Qarayev, 2010:140)

F. Köçərli Şuşa ədəbi məclislərinin ümumən şeirimizin inkişafındakı rolundan danışarkən qeyd etmişdir: “Xüsusən Qarabağ şairləri nəhəng qartallar kimi Şuşa dağlarının poetik zirvəsində məskən salaraq, öz fəvqlərindən poeziyaya ton vermişlər” (Köçərli, 1926: 54).

XIX əsrin ikinci yarısında təşkil edilən ədəbi məclislər içərisində həm iştirakçılarının sayına, həm də başqa ədəbi məclislərlə əlaqələrinə görə xüsusi yeri olan "Məclisi-üns", Şamaxı ("Beytüs-səfa") və Lənkəran ("Fövçül-füsəha") ədəbi məclislərinin qızgın fəaliyyət göstərdiyi bir zamanda Şuşa şəhərində təşkil edilmişdi (Qarayev, 2010:149)

"Məclisi-üns" yalnız şairlərin deyil, Şuşa xanəndələrinin də çox sevdikləri yer idi. Hacı Hüsü, Məşədi İsi, Kaştazlı Haşım və başqa xanəndələr "Məclisi-fəramuşan"la yanaşı, onun da yığıncaqlarında iştirak ediblər.

"Məclisi-üns" ("Dostluq məclisi") ədəbi məclisi 1864-cü ildə Şuşada şair Mirzə Rəhim Fənanın təşəbbüsü ilə təşkil edilmişdir. Məşğələləri şair Hacı Abbas Ağahın evində keçirilən bu məclisin əvvəllər dörd üzvü var idi (Qarayev, 2010:155)

1864-cü ildən 1872-ci ilə kimi adsız fəaliyyət göstərən və üzvlərinin sayı az olan məclis 1872-ci ildən Xurşidbanu Natəvanın təklifi ilə Ağahın mənzilindən onun sarayına keçərək fəaliyyətini orada davam etdirməyə başlayır.

1872-ci ildə Xurşidbanu Natəvanın məclisi öz himayəsinə götürməsi onun məşğələlərini daha da canlandırmış, məclis üzvlərinin sayı çoxalıb otuza yaxınlaşmış və şöhrəti Qarabağın hüdudlarını aşmışdır. "Məclisi-üns"də tanınmış Qarabağ şairləri

ilə yanaşı məşhur xanəndə və sazəndələr də iştirak etmişlər (Qarayev, 2010:158).

“Məclisi-üns”də qayda-qanuna, ədəb-ərkana, nizam-intizama ciddi riayət olunmasına xüsusi diqqət yetirilirdi. “Məclisi-üns”ün fəaliyyəti müntəzəm şəkil aldıqca və üzvlərinin sayı çoxaldıqca onun sədası Şamaxı, Şəki, Bakı, Naxçıvan, Lənkəran, Gəncə və digər şəhərlərə yayılır.

Natəvanın 20 ilə qədər rəhbərlik etdiyi “Məclisi-üns” də Azərbaycan, fars dilləri ilə yanaşı, çığatay dilində də qiymətli mənzumələr yaranmışdır. Məclisdə klassiklərdən tərcümələr edilmiş, Xaqani, Nizami və Füzuli kimi qüdrətli qələm sahiblərinin əsərlərinə nəzirələr yazılmışdır.

Qarabağ şairləri Azərbaycanın bir çox şəhərləri ilə birlikdə, Tiflis, Orenburq, Həştərxan, Buxara, Mərv, Bombay, Kəlkətə və Bağdad şəhərləri ilə də ədəbi əlaqə saxlamışlar. Bu məclislərdə adlı-sanlı şair, musiqiçi və rəssamların sənətkarlığı izlənmiş, onların incəsənətə gətirdikləri yenilik müzakirə edilmişdir. Bu zaman Xurşidbanunun ilhamla qələmə aldığı “Eylər”, “Gətirir”, “Mən idim”, “Sən idin”, “Bənzətdim” və “Ölürəm” rədifli ürəyə yatan qəzəlləri Azərbaycan şairləri arasında şövqünü artırmışdır. Qarabağ, Şəki, Şirvan, Bakı, Quba, Gəncə, Naxçıvan, Ordubad şairləri Natəvan əsərlərindəki yüksək sənətkarlıqdan təsirlənərək, onlarca nəzirə və təxmis yazmışlar. Məclis şairlərinin şeirlərində “kibr, riya və qürurdan uzaq” dostluq, sədaqət, alicənablıq və humanizm ruhunda ünsiyyət etmək səciyyəvi xüsusiyyət olub (Məlikzadə, 2017: 67).

Zaman keçdikcə “Məclisi-üns”ə yeni-yeni şairlər gəlsə də, bunların, əlbəttə, hamısı eyni dərəcədə fəaliyyət göstərməyib. “Məclisi-üns” üzvlərinin tərtib etdikləri cünglərdə və digər əlyazmalarında olan müşairələrdən görünür ki, X.Natəvan, H.A.Ağəh, M.Ə.Növrəs, M.H.Yuzbaşov, M. Məmai, Mirzə Sadıq

Piran, M.H.Səfa, İ.Rüstəmbəyov məclisin əsas nümayəndələri olublar (Məmmədov, 1989: 112).

1890-cı illərin əvvəllərindən Natəvanın həyatında baş vermiş bir sıra kədərli hadisələrdən sonra (oğlu Mirabbasın və əri Seyid Hüseynin ölümü, böyük oğlunun Şuşanı tərk edib Rusiyaya getməsi və s.) “Məclisi-üns” əvvəllər olduğu kimi qızğın fəaliyyət göstərmirdi. Burada şeir-sənət, musiqi ətrafında qızğın mübahisə və müşairələr əvəzinə X.Natəvanın xəstəliyi ilə əlaqədar söhbətlər gedir, ona şeirlər həsr edilərək tezliklə sağlması arzulanırdı.

“Məclisi-üns”ün fəaliyyəti 1897-ci ilədək – X.Natəvanın vəfatına qədər davam edib. Onun üzvləri artıq “şeir bazarının güllərinin solduğunu”, “bülüllərin susduğunu”, “dostluq məclisi başçısının aralarından getdiyini” – məclisin dağıldığını təəssüflə qələmə alıblar (Məmmədov, 1989: 114).

4. Nəticə

Qarabağ ədəbi mühiti XVIII əsrdən başlayaraq Azərbaycan ədəbiyyatında ilk olaraq realist şerin əsasını qoyaraq, XIX əsrdə realizm ədəbi metodunun yaranmasına, möhkəmlənməsinə və inkişafına səbəb olmuşdur.

Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında müxtəlif dövrlərdə yaranmış ədəbi məclislərin önəmli rolu olmuşdur. Belə məclislər zaman-zaman təkcə Bakıda deyil, ölkənin müxtəlif şəhərlərində fəaliyyət göstərmiş və bir çox parlaq imzaların tanınmasına yol açmışdır. XIX əsrə belə ədəbi məclislərin meydana çıxması baxımından ən məhsuldar dövr kimi qiymətləndirmək olar. Həmin dövrdə, Gəncədə “Divani-hikmət”, Bakıda “Məcməuş-şüəra”, Şamaxıda “Beytüs-Səfa”, Qubada “Gülüstan”, Lənkəranda “Fövcül-füsəha”, Qarabağda “Məclisi-üns” və “Məclisi-fəramuşan”

adlanan ədəbi məclislər Azərbaycandan kənar da çox məşhurlaşmışdır.

2022-ci il avqust ayının 15 də Azərbaycan ədəbiyyatının xanım şairlərindən olan, Xurşidbanu Natəvanın anadan olmasının 190 ili tamam olur. Klassik ədəbi ənənələrimizi yaşadan, yüksək humanizm ideyaları, dərin lirizm ifadə edən yaradıcılığı və unikal şəxsiyyəti sayəsində Natəvan dövrün ədəbi mühitinin formalaşmasına mühüm təsir göstərərək xalqımızın mədəni irsinin zənginləşməsinə töhfələr vermişdir.

[ABSTRACT]

19th century Karabakh Literary Environment and Khurshudbanu Natavan

Asim Mammadov(Ganja State University)

Gunel Mammadova(Nigde Omer Halisdemir University)

Khurshidbanu Natavan, the "dürri-yekta"(the only pearl) of the Karabakh khans, signed the history of the 19th century Azerbaijani literature as the author of sad, lyrical poems of the Karabakh poetry. Natavan, who paints beautiful paintings and has beautiful handiwork, is a glorifier of the image of a "sad mother" in literature with her odes written by longing for her 16-year-old son, who passed away too young, and poems on life, eternity and other topics. Khurshidbanu's charity events in Karabakh made the poetess famous not only in her

The literary assembly "Majlisi-uns" was chosen according to its connections among the assemblies. The main content of the gathering in the house of Khan's daughter Nateva was the study of literature.

Kh. Natavan gained fame in the history of Azerbaijani literature as a lyric poet, the author of sad love ghazals and an artist.

A large part of Natavan's work is a series of poems written in 1885-1886 in connection with the poet's personal tragedy. In these works, the lamentation of the unhappy mother, who is deeply saddened by the death of her son, who suffered spiritual shocks and drowned in tears, can be heard. In addition to sad poems, Natavan also included a series of poems about nature in

her work. Her poems "Violet", "Carnation", "Rose", "Butterfly", "Nightingale" etc. were loved by the people and songs were composed.

The poet has always been remembered with respect among people, and beautiful stories have been created about her.

KeyWords: Karabakh literary environment, Literature, Natavan, Khan girl, Majlisi-uns

[Ədəbiyyat]

- Tağıyev, C. (2011). Xan qızı, Bakı
- Məlikzadə, S. (2017). Tək inci kimi parlayan X. Natəvan. Bakı, 149 s.
- Məmmədov, B. (2004). Xurşidbanu Natəvan, Bakı, Lider, 88 s.
- Məmmədova, A. (2022). Xurşidbanu Natəvan - 190, Bakı, 37 s.
- Məmmədov, K. (1979). Azərbaycan yazıçılarının həyatından dəqiqələr, Bakı, 149 s.
- Əliyeva, H. (1970). Natəvanın tikmələri. Bakı: Qobustan.
- Məmmədov. B. (1989). Natəvanın şair qohumları. Bakı, Azərənəşr, 84 s.
- Quliyeva, F. (2012). Tariximizin fəxri: Qadın hökmdarımız Natəvan. Bakı, Nurlar.
- Qarayev, N. (2010). XIX əsr Azərbaycan ədəbi məclisləri. Bakı, Nurlan, 326 s.
- Köçərli, F. (1926). Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi materialları. Cild 2, Bakı, Azərənəşr, 283 s.

[한국어 번역본]

19세기 카라바흐의 문학 환경과 후르시드바누 나태반

아심 맴매도브(Asim Mammadov)*

귀넬 맴매도바(Gunel Mammadova)**

-차 례-

1. 서론
2. 아제르바이잔 문학의 ‘유일한 진주’ - 후르시드바누 나태반
3. 카라바흐의 문학 환경: ‘매즐리시-위느스’
4. 결론

---

*간재 국립 대학교, 부교수/asim_gdu@yahoo.com

**니그대 외매르 할리스대미르 대학교/ 박사과정생/gunel.islamova1981@gmail.com

[한국어초록]

카라바흐 칸의 딸로서 ‘유일한 진주’로 불렸던 후르시드바누 나태반(Xursidbanu Natəvan)은 카라바흐의 슬프고 서정적인 시의 저자로서 19세기 아제르바이잔 문학의 역사에 한 획을 그었다. 화가로서 아름다운 손놀림으로 그림을 그리기도 했던 나태반은 16세라는 어린 나이에 세상을 떠난 자기 아들을 그리워하며 개시대(qəsidə¹)시를 썼으며, 그 외에도 삶, 영원 및 기타 주제에 대한 시를 다수 지어 문학의 ‘슬픈 어머니’로 불리고 있다. 나태반은 카라바흐에서 자선 행사도 수행했는데, 이로 인해 그의 거주 지역인 카라바흐 외 지역에서도 이름을 알릴 수 있었다. 그가 속한 ‘매즐리시-위누스’(Məclisi-üns²) 문학회는 협력의 면에서 다른 문학회와는 다른 면모를 보였다. 회원들이 문학을 배우고자 칸의 딸인 나태반의 집에 모였기 때문이다. 나태반은 아제르바이잔 문학사에서 서정시인이자 슬픈 사랑 가젤(qəzəl³)의 저자와 화가로 명예를 얻었다. 상당수의 그의 작품은 1885년부터 1886년까지 나태반 자신의 개인사에서 비롯된 비극과 관련하여 썼던 일련의 시들로 구성되어 있다. 이들 작품들에서는 아들의 죽음을 깊이 애도하며 도덕적 격변으로 고통받고(영적인 충격을 받고) 눈물에 잠긴 불행한 어머니의 한탄(애도)을 엿볼 수 있다. 이와 같은 슬픔을 드러내는 작품이 있는 한편, 그의 작품에는 자연에 관한 일련의 시들도 포함되어 있다. 일례로 ‘제비꽃 속’, ‘카네이션’, ‘꽃’, ‘나이팅게일’과 같은 시들이 대중적으로 사랑을 받았고, 노래로 작곡되기도 하였다. 이처럼 나태반은 대중에게 존경받는 시인으로 기억되고 있으며 그에 관한 미담이 전해지고 있다.

주제어: 카라바흐 문학 환경, 문학, 나태반, 칸의 딸, 매즐리시-위누스

1 까시다(아랍어): 고전 아랍 시 장르이다. 주제는 다양하지만 보통 송가로 쓰였으며 위대한 역사 인물이나 역사적 사건을 찬양하는 긴 서정시이다.

2 우정의 모이라는 뜻을 지니고 있다.

3 가젤(아랍어): 고전 아랍 시 장르이다. 고통에도 불구하고 이별의 고통과 사랑의 아름다움에 대한 시적인 표현이다.

1. 서론

19세기 아제르바이잔 문학사는 매우 풍부하고 생산적이며 다채롭고 흥미롭고 동시에 모순적이다. 아제르바이잔 문학에 남아 있는 기존의 문학적 양식에 문학적 창의성을 더하는 한 방법으로서 리얼리즘이 출현(탄생)하였는데, 이는 금세기의 다양한 문학 장르이자 형태로서 드라마투르기(dramaturgy), 국내 언론, 전문 문학 비평, 미학적 견해 등과 관련이 있다.

19세기에 카라바흐 문학은 황금기를 맞았고 슈샤는 코카서스의 문화 중심지가 되었다. 슈샤 출신 화가이자 시인인 미르 뫼흐쉴 뱌바브(Mir Möhsün Nəvvab)가 작성한 ‘태르키레이-뱌바브(Tərkireyi-Nəvvab)’라는 작품에서는 이 도시에서 살았던 백명 이상의 문학자들의 이름이 거론되어 있다. 위대한 시인 후르시드바누 나태반, 아스그 패리, ‘카라바흐나매’ 작품들의 저자이자 역사 학자들인 미르재 아드괴쉴 베이(Mirzə Adıgözəl bəy), 미르재 자말 자반시르(Mirzə Camal Cavanşir), 미르재 메흐디 헤자니(Mirzə Mehdi Xəzani), 애흐매드 베이 자반시르(Əhməd bəy Cavanşir) 등은 당시의 유명한 인물들이다.

당시 슈샤에서 운영되었던 문학회로 후르시드바누 나태반이 이끄는 ‘매즐리시-위느스’(Məclisi-üns) 문학회와 미르재 뫼흐쉴 뱌바브(Mirzə Möhsün Nəvvab)가 이끄는 ‘매즐리시-페라뫼산’(Məclisi-fəra muşan) 문학회가 있었다. 두 문학회는 시인 간에 편지를 주고받는 등 서로 긴밀한 관계를 유지하였다. 전체적으로 보면, 19세기의 문학은 카라바흐 문학과 새로운 전성기로 여겨지는 20세기 문학으로의 이행을 위한 견고한 토대를 마련하였다.

19세기에 슈샤에서 설립된 시와 예술 문학회(단체)인 ‘매즐리시-위느스’과 ‘매즐리시-페라뫼산(이후 ‘매즐리시-하무산’으로 명칭 바뀜)’과 같은 문학 단체들은 슈샤라는 이름을 문학사에 기록하여 문학계에 기여하고 교육 및 문화 발전을 일으키는 데 상당한 공헌을 하였다. 이 문학회(단체)들에서 시인들이 시를 낭송하고 작곡가들이 이 시들을 바탕으로 노래를 작곡함으로써 카라바흐 음악을 세계로 퍼뜨릴 수 있었

다.

2. 아제르바이잔 문학의 ‘유일한 진주’ - 후르시드바누 나태반

- 후르시드바누 나태반은 아제르바이잔 문학사에서 특별한 위치에 있는 여성 시인 중 한 명이다. 그는 아제르바이잔의 영원한 고대의 영토인 카라바흐의 매력적인 도시인 슈샤에서 태어났다.

아제르바이잔 문학의 "독특한 진주"인 그는 1832년 8월 15일 칸 가문에서 태어났다. 그는 카라바흐 칸국들의 마지막 상속인이었기 때문에 집안의 ‘유일한 진주’로 불렸으며 대중에게는 ‘칸의 딸’(칸의 소녀)이라는 호칭으로 이름을 알렸다. 그의 아버지는 카라바흐의 마지막 칸인 메히디굴루칸 자반시르(Mehdiquluxan Cavanşir)였고, 어머니는 갠재 칸인 자바드(Cavad xan)의 손녀 배디르자한 배임(Bədircahan bəyim)이었다(Tağıyev, 2011: 9).

나태반은 어린 시절부터 유능한 보육자와 교사들로부터 왕실 교육을 받았으며 모국어 외에도 아랍어 및 페르시아어를 능숙하게 익히고 학창 시절부터 시 창작을 시작하였다(Məlikzadə, 2017: 5).

나태반은 1850년대에 ‘후루스드’라는 필명으로 문학 창작을 시작하였다. 그러나 해당 필명으로 작성된 시들의 상당 부분이 오늘날까지 전해지지 않고 있다. 그 후 1870년대부터는 ‘나태반’(Natəvan¹)이라는 필명(가명)을 사용하여 깊은 뜻을 지닌 가잘들을 창작하였다(Məmmədov, 2004: 4). 아랍어와 페르시아어에 능통했던 나태반은 니자미, 퀴줄리, 알리셰르 나보이와 같은 위대한 고전의 작품을 읽고 그로부터 영향을 받았다(Tağıyev, 2011:9).

나태반의 시 창작의 전성기는 카라바흐 소재 문학회(단체)가 활발히 활동한 시기와 밀접한 관련이 있다. 그의 가까운 친척으로 여겨지는 가슴 배이 자키르(Qasım bəy Zakir), 미르재 재말 자반시르 가라바기

---

1 나태반’(Natəvan)의 뜻: helpless, 환자, 약하다, 불완전하다

(Mirzə Camal Cavanşir Qarabaği), 미르재 아드피젤 베이 가라바히(Mirzə Adıgözəl bəy Qarabaği)와 애흐메드 베이 자반시르(Əhməd bəy Cavanşir)는 나태반의 세계관 형성에 큰 역할을 하였다(Məmmədov, 1989: 72).

나태반의 시들은 시인 생전에도 인기가 많아 동시대인들 간에 원고 형태로 퍼지기도 했다. 그의 필명(가명)에서도 보이듯이, 후르시드바누 나태반은 불안한 영혼과 불평을 생생하게 묘사하여 아제르바이잔 시를 꾸몄다. 아제르바이잔의 위대한 시인 푸줄리(Füzuli)의 작품과 마찬가지로 나태반의 시에도 슬픔과 기쁨이 상호 결합되어 있다. 시인은 다수의 작품을 통해 그러한 대조와 사회적 모순의 깊은 철학적 의미를 찾으면서 정의와 부정, 행복과 불행을 야기하는 이유의 본질을 밝히려고 노력했다(Məmmədov, 2004: 11).

한편, 나태반은 그의 작품뿐만 아니라 자선 활동으로도 유명했다. 그는 카라바흐의 개선(복원)과 슈샤의 문화적 모습에 대해 진지하게 고민했다. 1873년, 그는 10만 마나트를 들여 슈샤인들을 위해 7킬로미터의 거리에서 가파른 바위들을 거쳐 식수가 배급되게 했다. 이 식수는 사람들 간에 ‘칸 딸(소녀)의 식수’라 불렸다(Məlikzadə, 2017: 45). 나태반은 도시 공동체를 생각하는 순수한 마음과 뛰어난 아이디어를 가지고 식수 배급이라는 도시 시민들의 백년 꿈을 이룬 후 저수지, 목욕탕, 얼음집, 공원 등을 지어 공공 사용을 위해 개방했다. 나태반은 진정한 의미에서 조국의 복지를 위해 목숨과 재산을 아끼지 않고 백성 앞에서 마음을 불태웠던 민족의 어머니였다(Məmmədova, 2022: 46).

1858년 나태반은 아제르바이잔을 방문한 프랑스 작가 알렉상드르 뒤마 페르(Aleksandr Düma)를 우연히 만났다. 그들은 함께 압세론(Abşeron, 지역 이름)을 여행하였고 떠날 때 값진 선물을 주고 받았다. 두마의 '카프카스로 여행' 저서에서는 나태반이 바쿠에서 스크 마을(Şıx kəndi)로 통하는 식수대를 만들었다는 일화가 최초로 언급이 되어 있다(Məmmədov, 1979: 28).

나태반은 칸의 딸임에도 불구하고 자기 개인의 삶과 운명에 순응하지 않았다. 칸국의 멸망 시기에 유년 시절을 보낸 나태반은 어려서부터 일련의 실패의 고통을 맛보아야 했다. 당시 왕가 내에 만연한 좌절, 혼

란, 분노의 정서가 그에게도 영향을 미쳤으며, 그 결과 몸이 약하고 마른 아이로 성장하였다(Tağıyev, 2011: 78).

나태반의 청년 시절은 더욱 비극적이었다. 1850년 나태반은 캅카스 부왕령의 부왕(Virrey)적인 보론트소브(Vorontsov)의 요구에 따라 다게스탄 크냐지² 하사이 칸 우스미예브(Xasay xan Usmiyev)과 강제로 결혼을 하게 된다. 이후 행복한 가정을 꾸리겠다는 나태반의 꿈도 물거품이 되고 만다.

나태반은 인간 존엄성의 파괴와 개인 욕망에 대한 통제를 반대하며, 작품을 통해 자신의 운명을 통렬하게 한탄하고 불신과 배신이 만연한 시대적 상황을 비판했다.

세상은 내가 원하는 대로 돌아가지 않았다, 아흐!D

내 원수 같다, 내가 세상에 무슨 짓을 했기에! (Tağıyev, 2011: 27)

열친 데 덮친 격으로 나태반은 당시 16세였던 아들(Mir Abbasi)를 잃었고, 그의 슬픔은 당시 작품에 잘 반영되어 있다. 아들을 잃은 아픔을 견디지 못한 나태반은 건강을 잃고 병들었다. 슬픔과 정신적 고통이 그를 가만두지 않았고 눈빛은 눈물로 사라져 갔으며 다리는 피로해졌다. 나태반은 ‘나는 울 것이다’(Ağlaram), ‘그는 갔다’(Getdi), ‘너없이’(Sənsiz), ‘나는 죽고 있다’(Ölürəm)와 같은 작품들을 세상을 일찍 떠난 아들에게 바쳤다.

나태반의 가젤 ‘내 마음’은 그러한 그의 비극의 날들, 슬픈 삶을 묘사한다:

환자 나태반을 보라, 그의 인생과 운명이 삶과 똑같이 캄캄하다.

그의 마음이 마치 매즈눈처럼 한가하고 기쁨 없이 받을 헤매었다. (Məmmədov, 1979: 48).

---

2 동유럽의 제후 작위이다.

나태반은 1886년에 ‘꽃의 공책이라는 유명한 앨범을 제작했는데, 이는 현재 아제르바이잔 공화국 원고 재단에 보관되어 있다. 227쪽가량의 이 앨범은 나태반의 13개의 시, 자연을 그렸던 그림, 그의 동시대인들의 서정적인 시들로 구성되어 있다.

나태반은 미르재 래힘 패나(Mirzə Rəhim Fəna), 매모 베이 매마이(Məmo bəy Məmai)의 앨범에 있는 자수와 그림에도 시 작품을 선사했다. 이들은 나태반의 예술성을 동양의 유명한 예술가 및 화가들과 비교하였다(Məmmədov, 2004: 34).

나태반의 작품은 사랑에 대한 시, 자연의 아름다움에 바쳤던 시, 동시대인을 위해 쓰여진 시와 슬픔의 감정을 다룬 시라는 네 가지로 분류된다. 아제르바이잔 문학에서 특별한 위치를 차지하는 그의 가젤들은 나태반 당시부터 현대까지 하난대(xanəndə³들의 노래를 통해 사랑을 받고 있다. 그는 1897년 10월 1일에 사망하여 아그담(Ağdam) 시에 묻혔으며, 나태반의 원고, 개인 옷 및 소지품은 기록 보관소(archives) 및 박물관에 보관되어 있다(Əliyeva, 1970: 42).

나태반은 바쿠에서는 동상으로, 슈샤에서는 흉상으로 기념되었고, 묘비는 아그담에 안치되었다. 슈샤에 있는 그의 흉상은 아르메니아인들에게 의해 잔인하게 총격당하여 철거되었으나 이후에 아제르바이잔 정부 기관들의 노력으로 흉상이 발견되어 바쿠로 옮겨졌다. 현재는 미술박물관의 야외 전시회에 전시되어 있다(Tağıyev, 2011:23).

3. 카라바흐의 문학 환경: ‘매즐리시-위نس’

19세기에는 카라바흐에 ‘매즐리시-패라미산’과 ‘매즐리시-위نس’라는 2개의 문학회(문학 단체)가 존재하였다(활동하였다). 이 문학회(문학 단체) 회원들의 대다수는 매드래세(mədrəsə⁴)나 몰라하나(mollaxana⁵)에서 교육받으면서 아랍어와 페르시아어를 능통하게 하

3 아제르바이잔 전통 음악인 무감(muğam)을 부르는 사람, 가수를 가리킨다.

4 이슬람 문화권 국가들에서 신학과 더불어 현대의 일반 과목도 교육하는 학교나 대학교를 가리킨다.

는 지식인인 시인들이었다. 이로 인해 이 시인들의 작품은 대개 아랍어와 페르시아어로 작성되었다. 그러나 이들 문학회(단체)에서 우즈벡 시인 알리셰르 나보이가 지대한 열정으로 배우고 창작한 덕분에 미르재해산 유즈바쉬 가라바히(Mirzə Həsən Yüzbaşov), 압둘라 배이 아시(Abdulla bəy Asi) 등의 시인들이 우즈벡어로 아름다운 가젤들을 저술하기도 하였다(Qarayev, 2010:140)

피루둔 배이 쾨첼리(Firidun bəy Köçərli)는 슈샤의 문학회(문학 단체)에 관해 이렇게 묘사하였다. ‘특히 카라바흐 시인들은 거대한 독수리처럼 슈샤 산들의 시적 정상(제일 높은 곳)의 정착하여 자신들 고유의 세계관으로 시에 독특한 어조를 부여했다’(Köçərli, 1926: 54).

19세기 후반에 건립된 문학회(문학 단체) 중에서 회원 수가 압도적이고 다른 문학회(문학 단체)들과의 협력 면에서 특수한 위상을 차지했던 단체는 ‘매즐리시-위즈스’였다. 이 단체가 슈샤에서 활동을 했던 시기에 사마흐(Şamaxı) 시에서는 ‘베이튀스-새파’(Beytüs-səfa) 문학회(단체)가 활동하였고, 렌케란(Lənkəran) 시에서는 ‘퓌브쥬-퓌새하’(Fövcül-füsəha) 문학회(단체)가 활동하고 있었다(Qarayev, 2010:149).

‘매즐리시-위즈스’는 시인들뿐 아니라 슈샤의 하넨대들에게도 사랑받는 곳이었다. 하즈 휘쉬(Hacı Hüsü), 매새디 이시(Məşədi İsi), 카스타르 하쉬m(Kaştazlı Haşım) 등 하넨대들이 ‘매즐리시-페라미산’과 함께 ‘매즐리시-위즈스’의 행사에 참여하였다.

‘매즐리시-위즈스’ 문학회는 1864년 슈샤에서 시인인 미르재 래힘 페나(Mirzə Rəhim Fəna)의 주도로 만들어졌다. 초기에는 이 문학회(단체)에 4명의 회원이 있었고 행사도 주로 하즈 압바스 아가흐(Hacı Abbas Ağah)의 집에서 진행되었다(Qarayev, 2010:155).

1864년부터 1872년까지 이름없이 활동하여 회원도 많지 않았던 이 문학회는 1872년부터 나태반의 제안으로 하즈 압바스 아가흐의 집에서 궁전으로 옮겨져 활동하게 된다.

1872년부터 ‘매즐리시-위즈스’는 나태반이 담당하기 시작했고, 이

---

5 몰라(molla, 이슬람교의 법과 교리에 대해 정통한 사람을 가리켜 쓰는 존칭)가 수업을 하는 신학교를 가리킨다.

후 문학회(단체)가 성장세를 보이면서 회원수가 30명으로 증가하여 카라바흐 외 지역에서도 인기를 얻기 시작하였다. ‘매즐리시-위즈스’에는 유명한 카라바흐 시인들과 하넨대와 사젠대(sazənda⁶)들도 참여하고 있었다(Qarayev, 2010:158).

‘매즐리시-위즈스’에서는 규칙, 매너, 질서를 엄격히 지키는 데 특별한 주의를 기울였다. 한편 ‘매즐리시-위즈스’의 활동이 지속적으로 증가하여 회원이 늘어나면서 사마흐(Şamaxı), 새키(Şəki), 바쿠(Bakı), 나흐치반(Naxçıvan), 랜캐란(Lənkəran), 갠재(Gəncə) 등 도시에까지 소식이 퍼지기도 했다.

나태반이 20년간 이끌었던 ‘매즐리시-위즈스’에서는 아제르바이잔어 및 페르시아어와 함께 차가타이어로도 원고들이 저술되었다. ‘매즐리시-위즈스’에서는 고전 시인들의 작품들이 번역되어, 나자미, 해가니, 튀줄리 등 시인들의 작품들을 토대로 내지래들이 저술되었다.

카라바흐 시인들은 아제르바이잔의 많은 도시들과 함께 트빌리시, 오펜부르크, 아스트라한, 부하라, 메르브, 봄베이, 켈커타, 바그다드와도 문학적 관계를 맺었다. 이 모임들에서 유명한 시인, 가수 및 화가들의 창작이 관찰되어 그들이 예술에 가져온 혁신들이 논의되었다.

나태반이 열정을 가지고 저술한 ‘나였다’(Mən idim), ‘나는 죽고 있다’(Ölürəm), ‘너였다’(Sən idin)와 같은 가젤들은 아제르바이잔 시인들 사이에서 인기가 있었다. 카라바흐, 새키, 시르반, 구바, 갠재, 나흐치반, 오르두바드 등 도시의 시인들이 나태반 시들의 영향을 받아 수많은 내지래를 저술하였다. ‘매즐리시-위즈스’ 시인의 시는 "오만과 교만과는 거리가 먼" 우정, 충성, 관대함, 휴머니즘의 정신으로 소통하는 것이 특징이었다(Məlikzadə, 2017: 67).

시간이 흐르면서 ‘매즐리시-위즈스’에 새로운 시인들이 참가하였으나 기존 시인들과 동일하게 활동하지 않았다. ‘매즐리시-위즈스’의 회원들이 작성한 원고를 보면 나태반, 아개흐, 너브래스, 유지바스오브, 매마이, 피란, 새파가 모임의 주 멤버들이었다는 것을 확인할 수 있다(Məmmədov, 1989: 112).

6 사즈(saz, 전통 악기)를 연주하는 사람을 가리킴

1890년에 나태반 인생에서 일어난 비극적 사건들 이후(아들과 남편의 죽음, 큰아들이 슈샤를 떠나 러시아로 이주함 등) ‘매즐리시-위느스’는 예전만큼 활발하게 활동하지 않았다. ‘매즐리시-위느스’에서는 이제 문학, 시, 예술 등에 관한 논의보다 나태반의 병과 관련된 얘기들이 더 이어졌다. 그리고 나태반에게 많은 시들이 바쳐져 그가 빨리 회복되기를 기원했다.

‘매즐리시-위느스’는 1897년 나태반의 사망으로 활동을 중지하였다. 멤버들이 ‘시 시장의 꽃이 시들었다’, ‘우정 모임의 지도자가 우리를 떠났다’, ‘나이팅게일이 침묵하였다’ 등의 표현으로 유감을 나타내었다 (Məmmədov, 1989: 114).

4. 결론

카라바흐의 문학은 18세기부터 시작하여 아제르바이잔 문학에서 리얼리즘 시의 토대를 최초로 마련하였고 19세기에 리얼리즘 문학적 방법의 출현, 강화 및 발전으로 이어졌다.

아제르바이잔 문학의 발전사에는 서로 다른 시대에 출현한 문학 단체(문학회)들이 중요한 역할을 했다. 이러한 모임들은 바쿠뿐만 아니라 아제르바이잔의 여러 도시에서 열렸고 작가들이 대중에게 인정받을 수 있는 길을 열어주었다. 이러한 문학 단체의 출현으로 볼 때 19세기는 가장 생산적인 시기라고 할 수 있다. 해당 시기에는 깬재에서는 ‘디바니 히크맷트’(Divani-hikmət), 바쿠에서는 ‘매즈매위스-쉬에라’(Məcməuş-şüəra), 사마흐에서는 ‘베이투스-새파’(Beytüs-Səfa), 구바에서는 ‘귄뤼스탄’(Gülüstān), 랜케란에서는 ‘포브쉴-퓌세하’(Fövcül-füsəha), 카라바흐에서 ‘매즐리시-위느스’와 ‘매즐리시-페라뮌산’라는 문학 단체(문학회)들이 아제르바이잔 이외의 지역으로도 이름을 알렸다.

2022년 08월 15일에 아제르바이잔의 여성 시인 중 하나인 나태반이 태어난지 190년이 된다. 우리의 고전 문학 전통을 살리는 동시에 자기 고유의 휴머니즘적 아이디어, 깊은 서정성을 표현하는 창작 능력을 가

진 나태반은 당대의 문학적 환경을 형성하는 데 지대한 영향을 끼침으로써 우리 민족의 문화유산의 풍요로움에 기여하였다.

